

51. — Ст. 572. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/swow2456-17>.

6. Методика розрахунку вартості реабілітаційних послуг, які надаються інвалідам реабілітаційними установами сфери управління Мінпраці згідно з індивідуальною програмою реабілітації інваліда, складеною на підставі державної типової програми реабілітації інвалідів / Державна установа НДІ і соціально-трудова відносин. — К., 2009. — 24 с.

Поступила до редакції 20.11.14

7. Вікіпедія : вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р.» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341-2013>.

© Л. А. Гордієнко, 2014

УДК 336

О. М. Сукач*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз функціонування банківського сектора України, що дозволяє окреслити низку проблемних питань, вирішення яких сприяє підвищенню ліквідності та платоспроможності українських банків. Узагальнено тенденції та запропоновано варіанти розвитку банківської системи в сучасній економіці. Обґрунтовано перспективи його розвитку в умовах браку ресурсів. З'ясовано проблемні аспекти та сформовано конкретні рекомендації з формування умов зростання забезпеченості банківськими послугами.

Ключові слова: банк, банківський сектор, фінансова криза, депозити, кредитні операції.

В статье осуществлен анализ функционирования банковского сектора Украины, что позволяет выделить ряд проблемных вопросов, решение которых способствует повышению ликвидности и платежеспособности украинских банков. Обобщены тенденции и предложены варианты развития банковской системы в современной экономике. Обоснованы перспективы развития в условиях нехватки ресурсов. Определены проблемные аспекты и сформированы конкретные рекомендации по формированию условий роста обеспеченности банковскими услугами.

Ключевые слова: банк, банковский сектор, финансовый кризис, депозиты, кредитные операции.

The article analysis the bank sector of Ukraine, which enables to find out the row of problems the decision of which will increase the competitiveness of the Ukrainian banks and creation in the country the banking system of the world level and the determine feather prospects of its development in the conditions of insufficiency of resources. Tendencies are generalised and variants of development of bank systems in modern economy are offered. The reasons of the current problem situation are revealed and formulated concrete recommendations on the banking services' formation and security for provision them for population and organizations.

Keywords: Bank, banking sector, financial crisis, deposits, Credit Card transactions.

Постановка проблеми. Банківський сектор є важливою частиною економіки та торкається інтересів великої кількості кредиторів, зокрема, вкладників — фізичних осіб. У зв'язку із цим стійкість фінансово-банківської системи сприяє забезпеченню національної безпеки в галузі підвищення якості життя громадян України.

Світова фінансова криза здійснила руйнівний вплив на фінансові установи та ринки України, що призвело до втрати їх платоспроможності та зниження ліквідності. Сучасні реалії виявили невідповідність регулювання та нагляду за фінан-

совим сектором сучасним вимогам, що призвело до суттєвого уповільнення темпів приросту основних показників розвитку вітчизняного банківського сектора.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблем теорії і практики функціонування банківської системи присвячено праці вітчизняних учених, зокрема: О. Барановського, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, У. Лісицького, І. Лютого, Б. Луціва, В. Міщенко, А. Морозу, О. Позднякова, Л. Прімошки, І. Пріхно, М. Пуховкіної, М. Савлука, О. Хаб'юка та інших.

* Сукач О. М. — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси.

Вітчизняні науковці відзначають, що в сучасних умовах виникає необхідність удосконалення методів регулювання банківською діяльністю. Так, О. Поздняков акцентує на тому, що основна проблема банківського регулювання пов'язана з тим, що в Україні воно базується на формальних критеріях: поки сморід дотримуються, Національний банк України не може зобов'язати комерційний банк здійснити так звані корегуючі заходи, й привести свої операції у відповідність до високих стандартів ведення банківського бізнесу. Проте, саме формальний характер критеріїв оцінки діяльності банків створює умови для їх адаптації практично до будь-яких регулятивних обмежень [1, с. 106].

О. Хаб'юк зазначає, що на сучасному етапі банківське законодавство України є вкрай заплутаним і таким, що не відрізняється логікою своєї побудови. Правові норми, що регулюють банківську діяльність, хаотично «розпорошені» по надзвичайно великому масиву нормативно-правових актів, що значно утруднює (а іноді й унеможлиблює) їх практичне застосування. Цьому також сприяє дискреційний характер банків-

ського регулювання в сфері застосування заходів впливу [2, с. 104].

Метою даної статті є дослідження сучасного стану банківського сектора України та обґрунтування підходів щодо його ефективного регулювання.

Вклад основного матеріалу дослідження. Розвиток економіки носити циклічний характер: зростання змінюється спадом, який дає можливість проаналізувати економічні прорахунки та визначити пріоритети для подальшого ефективного розвитку економічних відносин [3].

Фінансові й економічні фактори, що зумовили кризу глобальної економіки, яка розгорнулася в другій половині 2007–2008 рр. й триває до тепер, негативно вплинули на економічні процеси в Україні, які в останні роки підсилювались нестабільною політичною та військовою ситуацією. Зазначені події негативно вплинули й на функціонування банківського сектора України. Так, 2014 року кількість банків які функціонували в країні скоротилась на 9,5 % (табл. 1), відмічено зменшення частки іноземного капіталу до 32,5 %, у той час як 2010 року вона становила 40,6 %. Ско-

Таблиця 1

Показники діяльності банків України [4]

№ з/п	Назва показника	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015
1	2	6	7	8	9	10
1.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	176	176*	180*	163*
2.	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків %	40.6	41.9	39.5	34.0	32.5
3	Готівкові кошти та банківські метали, млн. грн.	26 749	27 008	30 346	36 390	28 337
4	Кошти в Національному банку України, млн. грн.	26 190	31 310	33 740	47 222	27 554
5	Кредити надані, млн. грн.	755 030	825 320	815 327	911 402	1 006 358
6	Капітал, млн. грн.	137 725	155 487	169 320	192 599	148 023
7	Зобов'язання банків, млн. грн.	804 363	898 793	957 872	1 085 496	1 168 829
8	Рентабельність активів %	-1.45	-0.76	0.45	0.12	-4.07
9	Рентабельність капіталу %	-10.19	-5.27	3.03	0.81	-30.46

рочення капіталу банків та зростання зобов'язань призвели до від'ємних значень показників рентабельності капіталу та активів.

Від'ємний фінансовий результат діяльності банківського сектору сформувався насамперед за рахунок суттєвого збільшення обсягів відрахувань до резервів на можливі втрати від активних операцій. У цілому по системі відрахування до резервів зросли в 3,7 разу порівняно з 2013 долею, а їх частка в загальних витратах збільшилася з 16,7 % до 39,3 %.

Близько 40 % збитків по системі було сформовано банками, що віднесені до категорії неплатоспроможних і в яких функціонують введені

Фондом гарантування вкладів фізичних осіб тимчасові адміністрації. Без урахування зазначених банків, збитки банківського сектору становили б 33,1 млрд. грн. [5].

Глобально загроза системній стійкості банківського сектору виникає в результаті різкого скорочення платоспроможного попиту щодо пропозиції товарів, робіт і послуг. Безпосередні загрози носять характер первинних і похідних. Первинним чинником ризику для банківського сектору України в умовах фінансової кризи є істотне обмеження доступу до ресурсів міжнародних ринків капіталу й можливостей рефінансування колишніх запозичень у зв'язку зі значним

здороженням коштів для позичальників і фактичним виключенням із нього інших позичальників. Це стосується як самих банків, так і їх корпоративних клієнтів.

В умовах загальної економічної нестабільності, коли обставини вимагають швидкого реагування й значних матеріальних витрат, необхідно вживати додаткові заходи підтримки з боку держави в запобіганні банкрутству банків.

На думку експертів, впровадження європейських основних принципів ефективного банківського управління може значно покращити стабільність банківського сектора України. Успішне впровадження європейських принципів ефективного банківського управління в банківський сектор України передбачає наявність: компетентних і професійних фахівців, що працюють у сфері банківського контролю; певних законодавчих актів, що сприяють забезпеченню стабільної й стійкої

банківської політики; відповідних вимог ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності й розкриття інформації, виконання яких забезпечувало б фінансову прозорість банку [6–7].

Зарубіжний досвід показує, що основним джерелом довгострокових ресурсів є довгострокові вклади фізичних осіб — депозити.

Загальний обсяг депозитів в Україні на 01.12.2014 р. становив 687,4 млрд. грн., з них: депозити фізичних осіб: 415,5 млрд. грн. (60 %); депозити юридичних осіб: 271,9 млрд. грн. (40 %). В Україні переважають строкові депозити, що складають 397,8 млрд. грн. (63 %), тоді як поточні депозити становлять 236,5 млрд. грн. (37 %). З початку року частка строкових депозитів знизилась, а поточних зросла на 6 процентних пункти через спад довіри до банків. Основну частину строкових депозитів (305,9 млрд. грн.) банки залучають у населення (рис. 1) [8].

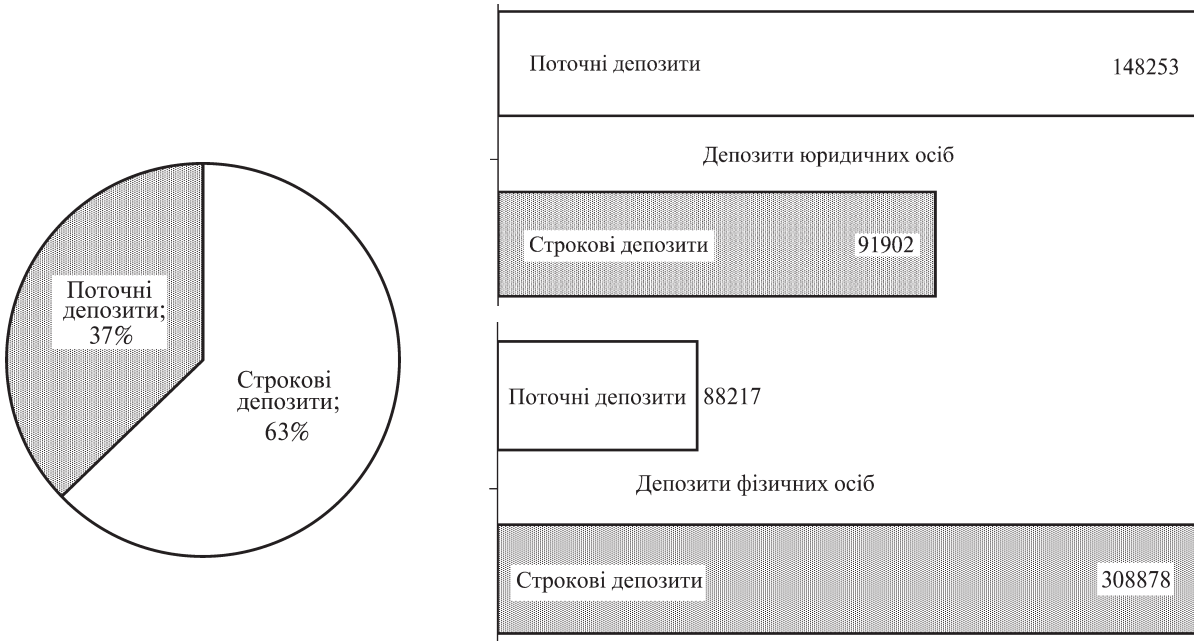


Рис. 1. Структура депозитів за строковістю, 01.11.2014 р., млн. грн.

Аналіз структури вкладів фізичних осіб за термінами їх розміщення показав, що депозити фізичних осіб у національній валюті знизилися на (-20,2 %) — до рівня 202,5 млрд. грн., тоді як падіння вкладів в іноземній валюті склало (-38,0 %) — до 14,2 млрд. дол. США станом на 01.12.2014 р. Фактори відтоку вкладів: загострення військово-політичної ситуації на Донбасі, дефолти понад 30 банків та масштабна девальвація гривні.

З метою збільшення довгострокових вкладів у ресурсній базі банків необхідно вжити низку заходів, які б стимулювали населення збільшувати терміни розміщення вкладів.

До таких заходів вважаємо за доцільне віднести:

— збільшення розміру страхового відшкодування за внесками терміном більше трьох років

та забезпечення державних гарантій повернення коштів;

— напрацювання правової бази щодо створення інституту «безвідзливних вкладів», яке дозволить збільшити довгострокові вклади фізичних осіб.

Іншим потенційним джерелом залучення довгострокових ресурсів можуть стати пенсійні накопичення громадян. З метою збільшення обсягів, термінів та інструментів розміщення засобів пенсійних накопичень у банківських установах доцільно:

— збільшити кількість банків, що мають можливість залучати засоби пенсійних накопичень громадян;

— розширити перелік інструментів інвестування пенсійних заощаджень.

Отже, особлива увага в державній підтримці має бути зосереджена на таких заходах:

– правове забезпечення банківської діяльності, а саме необхідно напрацювання закону щодо встановлення рівних умов конкуренції банків і інших кредиторів, і дебіторів, визначення принципів кредитування, видів позик, умови забезпечення і страхування кредитів тощо;

– запровадження обов'язкового страхування довгострокових банківських вкладів шляхом створення Загальнодержавного фонду страхування вкладів громадян;

– удосконалення банківського регулювання, а саме розвиток саморегулювання банківської діяльності за допомогою впровадження ефективних систем управління ризиками у відповідності створених внутрішньобанківських систем обов'язковим стандартам;

– забезпечення безперервного моніторингу внутрішнього та зовнішніх ринків, з метою миттєвого реагування на можливі загрози тощо.

Висновок. Банківська сфера є однією із провідних складових фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі в глобалізаційних процесах. В умовах сучасного нестабільного становища банки отримують значні збитки, викликані як зовнішніми так і внутрішніми чинниками, що призвели до негативних наслідків. З метою подолання такого стану державі необхідно розробляти та впроваджувати напрями реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток, а підтримання достатнього рівня ліквідності українськими банками є не-

дмінною умовою самозбереження та виживання кожного банку.

Література

1. Розвиток банківської системи України / За ред. д-ра екон. наук О. І. Барановського. — К. : Інт. екон. та прогнозув., 2008. — 386 с.

2. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету : монографія / О. Хаб'юк. — Івано-Франківськ : ОІППО ; Снятин : Прутпрінт, 2008. — 144 с.

3. Бозуленко О. Я. Економічний розвиток світового господарства в умовах глобалізації / О. Я. Бозуленко // Економічний простір. — 2010. — № 37. — С. 15–21.

4. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

5. Про результати роботи банківської системи за 2014 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=14311737&cat_id=55838&ctime=1423119094544.

6. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу. Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/777>.

7. Reforming the Regulatori Framework // Bank of England [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.bankofengland.co.uk.

8. Корнилюк Р. Аналітичний огляд банків України. Депозити. 2014 December [Електронний ресурс]/ Р. Корнилюк. — Режим доступу : www.Bankografo.com.